

מתיקות השבת

יו"ל ע"י ישיבת חיים של תורה - לובלין פניה"ק ירושלים ת"ו | בראשות הגאון רבי מנחם ברוך יאועו שליט"א תלמידו של מרן פוסק הדור בעל 'שבט הלוי' צוק"ל

מתיקות הגויסים

מפלת המזיק הקטן

אל מערכת הגליון שלום וברכה. ברצוני להעלות עלי גליון נס נפלא שארע עמי בשבוע שעבר פרשת שלח תש"פ:

אני גר במושב בצפון הארץ, ובגמים אלו אני לוקח ברכבי את בני לתלמוד תורה הממקם בישוב הסמוך, ואני שולח אותו באוטובוס עקב החשש מנגיף הקורונה.

והנה באמצע הדרך הבחנתי מרחוק בילדים מבני המעוטים שמשלכים ממועד הקה אבנים לכיוון הכביש. בתחלה חשבתי שהם לא מבחינים במה שהם עושים והתחלתי לצפור להם, אך מהרה הבחנתי שהם פשוט מתכוונים להתנכל לתייהם של הנוסעים.

נתקפתי בפחד גדול מחשש לחי ולחי בני. לא רציתי לספר זאת לבני כדי שלא יפחדו, אך כשהוא ראה שאני מאט את מהירות הנסיעה, הוא הסתכל לצדדים והבחין במאבקי, ואז הוא גילה לפני נחישות וגדלה של ילד יהודי. בני הוציא מתיקו את הגליון שלכם "מתיקות השבת", ואמר לי: אבא, בעלון הזה השבאת לבית מציון הרשב"י, קראתי על צעת הידקת תפלה, שיש פה בתפלה קצרה ומרכזת לפעול ישועות גדולות, לכן אבא, בא ביחד נתפלל לה'.

קשפלי מלא התפעלות מדברי בני, התפללתי יחד אתו: אבא שבשמים, הצל אותנו: אנחנו רוצים להגיע לתלמוד תורה, כדי להתחבר להתנהג בהחמנות כדרכי אבותינו הקדושים. בהפך מהילדים הללו שגם הם הולכים לבית הספר שלהם ומתחנכים שם להתנהג באמנות סבם ישמעאל של "רבה קשת"!

מיד קסמינו להוציא את המלים הללו מהפה, הבחנתי בפלא: אחד מהילדים משליכי האבנים ירד כמה פסיעות את הקר במטרה לפגע באפן מדויק ברכבי, ולפתע הוא מעד והתגלגל במורד ההר, וחבריו שנבהלו מקד הפסיו מעמשיהם.

קר המשכנו בדרךנו לבטח. לפני שנכנסנו לחיידר נכנסתי לפכלת, קניתי עוגיות ומיץ ענבים, ובכמה ספרתי את הספור לכח הרבה והתלמידים, כשקלם מתפעלים מהנס, ורדנו ושרנו שירי הודאה לה' על הנס: יחד עם כל הילדים בכמה.

ק. א. מ. גליל העליון

משיחותיו של מורינו ראש הישיבה שליט"א

מעלת החשדנות והסרונה

רבנו והצילה את חייו, וכן אהרן הכהן שאהב מאד את משה ובעינו הטובה נתן לו בשמחה להיות מנהיג ישראל, והרגיש עצמו לפני משה כבן לפני אביו, היתכן שהם ידברו לשון הרע על משה.

אלא, שכיון שהעם רמזו בדבריהם נגד ארץ ישראל ובאו גדולים עם קטנים לפני משה (רש"י דברים א כב) ולמולו החלו לומר זה לזה: האם מתר עלות לארץ ישראל הרי יש בכך סכנה?! וכך בדרך עקיפין הם גלו חסר אמונה בה' שיתן להם את הארץ שהבטיח, וגלו ספק בטובה של ארץ ישראל, לכן מרים ואהרן דברו על משה באפן הנראה כלשון הרע גלוי - כדי להראות לעם בגלוי את דברי הגנאי שהם הסתירו בדבריהם על ה' ועל משה עבדו.

ולפני ה' משה רבנו אמר: אני אשם בשליחת המרגלים, כי יכלתי למנוע זאת. שעל כן נאמר בתורה "שלה לך -

לדעתך", שנגרם מה מפסוק זה שמשה אשם בשליחת המרגלים. אבל במשנה תורה כשמשה הוכיח את עם ישראל, הוא הוכיחם על פניהם וגלה להם שהם אשמים בחטא המרגלים.

'סמוכים' זהביר בטעות...

ובזה יתבאר מה שמצינו במקרא (קמות ה), שאף שנתלקו דיני"ל האם דורשים בתורה 'סמוכין' [ללמד דיני תורה מהסמיכות של הפסוקים והפירשיות] או שלא לומדים 'סמוכין', הרי שבמשנה תורה כלם מודים שדורשים סמוכין. ויש לבאר זאת, משום שמשנה תורה הוא סכום של כל חיייהם של דורו של משה רבנו, שבו משה 'מסמיק' לעם ישראל את מעשיהם כדי שיגלו את טעותיהם. כי בשעת מעשה אדם לא מגלה את טעותיו, אלא על ידי שמספרים לו את הנהגותיו בסמיכות זה לזה וכך הוא מכיר בטעותיו. וכיון שכל המשנה תורה הוא סמוכין, לכן שם לכליל עלמא דורשין סמוכין. והמרגלים שהלכו לארץ ישראל היו אנשים

"ויקח קרח... ויילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ה'". מבאר כאן שהעם האשימו את משה ואהרן במותם של עדת קרח, וכיצא גזה הם האשימו אותם במותם של המרגלים שעליהם מספר בפרשה הקודמת.

קרח חשד במשה רבנו שהוא בודה מלבו את המצוות ושהוא מכון לכבד את אהרן אחיו, וכן המרגלים נשלחו בשליחותם של עם ישראל מפני שחשדו בה' ובמשה שמא הם עומדים לקבל ארץ לא טובה.

ובאמת ה' נתן לכל אדם את טבע החששות והחשדנות, כדי שבני אדם לא ירמו אותו, אבל צריך להזהר שלא להשתמש בטבע

הזה כנגד ה' ונגד הצדיקים, אלא צריך לתת בהם אמון. ואף כלפי החברים צריך להתנהג בהקמה ולדעת מתי לחשד ומתי לתת אמון.

ובמשנה תורה משה רבנו מוכיח את ישראל ומגלה שהם האשמים בשליחת המרגלים, כמו שכתוב, "ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ", אבל בפרשת המרגלים לא נכתב כלל שעם ישראל שלחו את המרגלים, ונדמה כאילו משה שלחם.

וזאת כדי ללמד אותנו את עמק מדותיו של האדם, שבשעת מעשה כשהוא מדבר או עושה דבר רע, הוא מתכחש לךך וסוכח ממעשה זה שעשה, כי אינו רוצה להודות בטעותו. לכן משה נטל עליו את האשמה, ובפרשת שלח נכתב חטא המרגלים באפן שנגרם כאילו הוא אשם בזה. ח"ו. ומכאן היה מקום לעם לטעות ולהאשים את משה בחטאם.

צדיקים מדברים לשון הרע?!

ועל כן גם בענין הלשון הרע נאמר ב'בהעלותך': "ותדבר מרים ואהרן במשה", שבכבוד נכשלו בענין זה מרים ואהרן. והנה, זהו דבר הנוגד את השכל, שמרים שהעריכה ביותר את משה

גדולים במעלה, כמו שכתוב, "ראשי בני ישראל המה". ודוקא הם יכלו לראות ביותר את טובה של ארץ ישראל ולדבר בשבחה, אבל הם חפשו את הרע שבארץ ישראל, ובודאי שאם הפרות היו קטנים הם היו מתלוננים על כך, ועתה כשראו שהפרות גדולים טענו גם על זה כאלו הוא חסרון.

וזהו טבע רע שבאדם שהוא מוצא דפי באחרים וטוען עליהם שהם חוטאים ופושעים ואינו מבחין בכך שבו עצמו קימים חסרונות רבים והוא לקוי במדות רעות, כגון שמכה את בניו מתוך כעס ומתקוטט עם חבריו בבית הכנסת וכו'.

מבחן שמיימי

ובשמים יש מבחן אחר לגמרי, וכבר אמרו חז"ל (ב"ב י) "שבעולם הבא "עליונים למטה וחתוננים למעלה", אם כן יתכן שחבריו

הנדמים בעיניו כאנשים הרחוקים משמירת תורה ומצוות יכולים להחשב בשמים יותר בעלי מדרגה מאנשים מסימים שבאים כל יום לבית הכנסת, כי הם לא בעלי מחלקת, ומה שהם רחוקים מהתורה זה עקב שהם תינוקות שנשבו.

והתביעה הגדולה על המרגלים היתה בכך שלא הסתפקו בטעותם אלא אף הסיתו את כל העם נגד הארץ הקדושה, והכניסו בעם כפיית טובה לה' ולמשה, עד שאמרו (במדבר יד ט), "נתנה ראש ונשובה מצרימה" - שרצו להקים עליהם מנהיג אחר שיעמד בראשם וילחור למצרים (תרגום שם), ומחמת כן גתרץ גורלם שאין להם חלק לעולם הבא (לשיתר ר' עקיבא סנהדרין קי).

"שמים מור למתוק ומתוק למור"

והם הטעו את העם שהפרות הגדולים נובעים

מחסרון וחלי שבאדמת הארץ, ח"ו, במקום שיעריכו זאת. כי כך הוא טבע בעלי המחלקת שהופכים טוב לרע ורע לטוב.

וזהו נסיון שיש לאדם, שהוא מסגל לצבור מדות רעות בלבו כמדת הקנאה, ולפעמים הוא צובר קנאה על אדם אחר למשך שנים רבות, ובהגיע היום הוא מוציא את קנאתו לפעל, ומאשים את חברו ומחשיבו לרשע על דברים שעשה.

וכמו כן, לפעמים יש לאיש כעס על אשתו או על הפסד ממון שארע לו וכדומה, ומכעסו הוא מכה את בנו כשעושה דבר קטן כלשהו שלא מוצא חן בעיניו.

כך המרגלים הוציאו את כעסם על רבם, וטענו שמשה היה יכול לעשות להם יותר טוב ולא עשה. והלקח מכך הוא שעל האדם להזהר בזה שלא להוציא את כעסיו על רבותיו.

השיבוטה של כל התעוררות הלב

ממעשי ה', עמד לה ולא נכבה מכל העברות. כי הגם שעברה מכבה מצוה וגורעת מכח התורה שעסק בה החוטא (ע' חוסיא כא), אך את ההתפעלות מהקב"ה שום עברה לא מכבה.

התפעלות מביעה את היצר

רחב גלתה להם שפסי ה' גרמו ש"ולא קמה עוד רוח באיש". שהיא יכולה להעיד על כך משום שאנשים היו באים לביתה לחטא, והיא הבחינה שבמים שארעו נסי ה' שום אדם לא בא לביתה, כי מיראתם מה' לא קמה רוח באיש לחטא, ומכך היא דאגה והעידה שכלם נרתעו מהקב"ה, והיא עצמה התפעלה מאד ממעשי ה'. והתפעלותה עמדה לה שזכתה להתגיר ולהנשא ליהושע בן נון.

וזהו חזק עצום לאדם שלא יזלזל בשום התעוררות הלב שיש לו, ואף על פי שהוא יודע שהחזק הזה יאבד ממנו, לא יזלזל בהתעוררות זו, כי הזמן הזה שהוא מעריך את חסדי ה', או שמתפעל מדרכיהם הטובות של צדיקים, או שמתעורר בו רצון לשנות את מדותיו ודרכיו, זהו זמן יקר מאד. שבאותו רגע

בהפטר שלח קראנו על יהושע בן נון שתקן את חטא המרגלים בכך ששלח את כלב ואת פנחס לרגל את הארץ, ולמדם להכנס "חרש" - בשתיקה, כי הדבור הוא היה סבת חטא המרגלים שדברו טרה על הארץ. ובפטר פנחס שהיה כהן ואיש מלחמה, שלחם בכלעם ובחוטאים, ולא יצא כמו כלב לרגל יחד עם המרגלים ולא ראה את טעותם מקרוב, למדו יהושע רק לשחק, כדי לתקן את חטא המרגלים שגפלו על ידי הדבור.

בארץ ישראל הם הגיעו לביתה של רחב שהיתה אשה גרועה ובעלת עברות, והיה להם נסיון מכך להרהר אחרי יהושע בן נון ששלח אותם לנסיון כזה, אך הם שתקו ולא הרהרו אחרי.

ומרחב אנו מגלים חזק נורא, שבילדותה היא ראתה את מעשי ה' שהוכיח את מי ים סוף מפני עם ישראל והכניע את אויבי ישראל, ושמה זאת בלבה. בפעל היא עשתה מעשים רעים למשך ארבעים שנה, ואף על פי כן החצי שעור' של טוב שהיה לה שהתפעלה בלבה

הוא נחשב לצדיק גמור (ע' קדושין מט), ויש כח בהתעוררות זו להושיע אותו מכל הרע שבו, כמו שארע אצל רחב שההתעוררות שהיתה לה עקב נרמה לה לחזר בתשובה שלמה.

חסד שבכל

וכן מוצאים ברחב שעמדה לה מדת החסד ששעשתה עם המרגלים, כי כח החסד גדול מאד. אך לא מספיק לגמול חסד בממון או במעשים גרידי, אלא עקר חשיבות החסד הוא שהאדם רוכש בנפשו 'מהות של חסד' - שמתמלא ברחמנות ובמחשבות של גמילות חסד וגרצון שיהיה טוב לזולת, שבנה הוא מרחף את לבו לפניה' ולפני חבריו, וכזה חסד יכול להציל את האדם ממנות רוחני וגשמי.

למעשה אין לזלזל בשום מצוה ורצון טוב, אלא לזכר: 'והיה עקב תשמעון' - שיש להעריך כל מצוה, גם את אותם שאדם דש בעקביו, כי יתכן שיבוא יום טוב שהמצוה הקלה שהוא עשה תעמד לו ותכפר ממנו את כל עונותיו, ותפדה אותו מכל הרע ותקרו לו' בשלמות.

דוד מלכנו קודם לתורה!?

לבוא נצטרך לאלוהו הנביא שידבר ממשית בן דוד, כי "יהללך זר ולא פיר".

מקור למצוה

ורק אחר כך מברכים על התורה, משום שכל התורה מבססת על הצדיקים ומורכבת ממעשיהם, כמו פרשת בראשית שמדברת מאדם הראשון, ופרשת נח מדברת מנח, וכן על זה הדרך, והצדיקים הם מסבירים את

ולכאורה צריך באור, מדוע לא מתחילים בברכה שעל התורה? אלא משום שאין ערך לעסק התורה כאשר היא בלי אמונה בדוד מלכנו ובצדיקים ההולכים בעקבותיו, לכן קדם מברכים על מלכות בית דוד ומתפללים שלא ישב זר על כסאו ושלא תלקח ממנו המלכות, ומבקשים על ביאת אלוהו הנביא שיכריז על ביאת משיח נכד דוד מלכנו. כי כמו שבימי דוד היה צריך גם את נתן הנביא, כך גם לעתיד

בברכות ההפטר אנו משבחים את הקב"ה על שבאר את העולמות "צור כל העולמים", ומשבחים אותו יתברך על נאמנותו "האל הנאמן האומר ועושה", ומחזקים את נאמנותנו לה' יתברך שבודאי יקים את כל הנבואות וההבטחות שהבטיח לנו לנח הנביאים, באמרנו "וידבר אחר מדברך אחר לא ישוב ריקם". לאחר מכן מברכים על דוד מלכנו ומלכותו, ורק אחר כך מברכים על התורה ועל העבודה.

מתיקות שיחי

תפילות

רבנונו של עולם, תן בלבנו לעזוב את דרכינו הרעות ולדבק בדרכיך הטובות ולהתרחק ממעשים שאינם הגונים, ותן בלבנו להפיר בערכה של כל התעוררות קדושה שתבא ללבנו, ואפילו כשנדמה לנו שלא נוכל להחזיק בהרצושה זו ובדרכים טובים אלו.

שכן לפחדנו מרחב, שאף על פי שהתרחקה ממך מאד נתקאה והחטיאה את הרבים במשך ארבעים שנה, בכל זאת בזכות שהתפעלה ממעשיך כשראתה שהובשת את מי ים סוף והכניעה את המלכים בעבור עמך ישראל - זכתה ושבה בתשובה שלמה ותשאה ליהושע בן נון ולא כבו כל צונותיה את ההתפעלות מפקד. **לכן** וננו להתעורר ברצונות טובים לאהבה, לאהבת הבריות, וללכת בדרכיך הטובים תמיד ולא לשנות מרצונך הטוב לעולם ועד.

אל גדולי ישראל הצדיקים, זוכה ומקבל מהם דעת תורה כיצד להתנהג ב'מעשים' הנכונים לדור וליום הזה.

יכמו ששלמה חכמנו ומלכנו אומר, "בצל החכמה בצל חכפך". הינו, שכשם שהכסף משתנה ופוקע תקפו של סוג כסף כזה ומתחלף לסוג אחר, כך בחכמת התורה ישנם חכמות ששיכות בדוקא לדור הזה שאותם אפשר לקבל רק מ"הכהן אשר יהיה בימים ההם". וכגון בתחום ההלכה, שכיון שהתחדשו בדורותינו מוצרים ומכונות שלא היו בדורות הקודמים, מוכרחים אנו לבא אל פוסקי הלכות שקיימים בדור הזה כדי שייפסקו את דבר התורה לגבם.

כך גם בתחום המוסר, כיון שבכל יום ובכל דור יצרו של אדם מתחדש עליו והנסיגות שבדור הזה קשים רבות פעמים יותר מהדורות הקודמים, לכן כדי לדעת את הדרך הנכונה לימים הנוכחים צריך לקבל את דברי חכמי הדור.

התורה ועל ידם נקבעו מצוות התורה, כמו שאמרנו חז"ל (פסוק יז), "בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, וכו' בניו לב' מצוות, חוט של תכלת ורצועה של תפלין".

ולהבדיל פרשתנו פרשת קרח מדברת מפשלונו של החוטא. נמצא שכל התורה מדברת ממעשים נכונים ושאנים נכונים של בני האדם, אם כן הדבר העקרי שהתורה באה ללמדנו היא להתחבר ולהיות צותא לצדיקים ההולכים בדרכי ישרים (ע' ברכות יז), ורק כך יש ערך לעסק שנעסק בתורה. על כן מוכרחים קדם כל על דוד מלכנו, ורק אחר כך על התורה.

חכמת הדור

יכמו ששנינו באבות: "כל שמעשיו מרביץ מהחמתו, חכמתו מתקיימת" וכן להפך, כי אם יש לאדם רק חכמת התורה, לא בהכרח שהוא יצליח, כי יתכן שהחכמה שקבל לא תועיל לו ביום הזה ובדור הזה. ורק על ידי שאדם בא

מתיקות כח הצדיקים

לטובתו, כדי שלא להחליש את דעתו מאחר ואין לו בנינים, ואף בנו שמשון הלך אחר עיניו (פסוק טז) וזכח זה נהרג שמשון. אם כן, לכאורה מדוע רבי יוחנן הקפיד עד כדי שנהרג ריש לקיש בכח קפדתו?

המרתה של כפיות טובה

אלא הבאור הוא, שריש לקיש כל ימיו חי בתשובה על הגולות והעברות שעשה בימים שהיה לסטים, וכל זמן שריש לקיש היה

רבי יוחנן הקפיד על מה שאמר ריש לקיש - ולא התרצה לתתנוני אחותו אשת ריש לקיש שבקשה ממנו שירחם על בעלה ולא יקפיד עליו, כדי שלא ימות ותשאר אלמנה - עד שנפטר ריש לקיש בכח הקפדה הזאת.

וקשה לכאורה, הרי מצינו שמנוח הקפיד על בעז על שלא הזמינו לתנות בניו ובכח קפדתו מתו ששים בני בעז (ב"ב צא), ומנוח נענש על קפדתו שנבכה מכה שהלך אחר עינו, ולא העמיק להכין שבעז לא הזמינו לתנותו

חז"ל מספרים (ב"מ פד), שרבי יוחנן דן עם ריש לקיש מתי נחשבת גמר מלאכתו של הסיף והספין והרמח וכדומה, וכשאמר ריש לקיש את דעתו השיבו רבי יוחנן שאכן כדאי לסמוך על דעתו (של ריש לקיש) בזה, משום שהיה לסטים בעבר ומכיר בעניני רומחים ולסטייתו. כששמע זאת ריש לקיש, אמר לרבי יוחנן, וכי מה הועלת לי, הרי גם קדם ששבתי בתשובה נחשבתי לראש, וגם כאן בבית המדרש אני נחשב לראש!? (והרחבנו בזה במקום אחר ואכמ"ל).

מרירות הנוכחים למול משה

בציור שבכותרת הגליון: נכר המעשה שבמדור "מתיקות הנסים".

בציור שלפנינו: משה רבנו מלמד את דבר ה' לעם בדרך שירה ונגון, ומגלה לעם את המתיקות שבדבר ה'. אף קרח מוקנאתו בז' לדברי משה, ומדבר המריה נבדל מדרך המתוקה של משה ואהרן, ומגולל במצות פתיל תכלת, ובמצות תנינת הרוזע, הלחיים, והשקה לכהן, וגורם לכל העם לחטא במשה רבנו, שכל פגנתו להשתרר חלילה וילכבד את אחיו אהרן בפקנה ח".

מה פשר הענין שעם ישראל עומדים למול משה ומפנים את פניהם ממשה ומדברים זה עם זה? כיצד ישתמש האדם במדת החשדנות לטובה?

איך נגלה את הטעיות שבדנו שאנו מתכחשים להם?

מי נפטר מהעולם מחסר הכרת הטוב?

ההסבר המלא והתשובות, במאמר: 'מעלת החשדנות וחסרונה' ובמאמר: 'מתיקות כח הצדיקים'

נכנע לפני רבי יוחנן רבו ומכיר לו טובה על שהקימו מאשפתות והושיבו בין האמוראים, כל עזונתיו היו מתפריים, כי בכל עת היה מקבל מרבי יוחנן רוח קדשה, הפך הרוח שהיה לו בימי הלסטות.

אבל באותה עת שריש לקיש אמר לרבו, "מאי אהניתי לי", נחלשה דעתו של רבי יוחנן מכך - ולא משום כבודו, אלא משום שלפי דרגתו הגדולה של ריש לקיש, הדבר היה נשמע לפני התלמידים כחסר הכרת הטוב כלפי רבי יוחנן, ונדמה הדבר כאותם האומרים "מאי אהנו לך רבנו" חלילה. ובאופן כזה רבי יוחנן כבר לא יכל להשפיע עליו טוב.

והתקנים בריש לקיש מה שאמר בעצמו (שבת 13א), "החושד בקשרים לוקה בגופו". כי מה שאמר לרבו "מאי אהניתי לי" נחשב לו בדות לפי דרגתו כמו שחשד ברבו הקשר שכביכול הוא שמוכחו שלא לטובתו - גדי להראות לו שביכולתו להפך זדונות לזכויות ולהוציא מימי הלסטות דעת להלכות התורה, אלא לבאותו ח"ו, ונפטר. וכדוגמת מה שמצינו בדרו מלכנה שחרץ את דינו בעצמו כאשר נתן הנביא המשיל לפניו את מעשיו על 'כבשת הרש'.

לרבי יוחנן היתה עין טובה מאד, כמו שמצינו שהיה יושב בשערי טבילה ומברך את האנשים שיזכו לבנים צדיקים כמותו. כי בעינו הטובה רצה שהיה עוד אנשים צדיקים כמותו, ולא

חשש בדרך של בני אדם שהוששים שיתחרו אתם ויתפסו להם את המקום.

גדלות האדם - ביצה?

ועלינו ללמד מרבי יוחנן לרצות בטובת כל חבר, שהיה לו הרבה דירות ושפע של פרנסה, כי הרצון הנגדי כזה אינו אלא שטות של צרות עין שאין בה שום טעם, שהרי האדם לא יפסיד כלום מהצלחתו ושגשוגו של חברו.

ומספר על 'הכהן הגדול מאחיו' מו"ר הגה"צ רבי אביגדור מילר זצוק"ל, שכשהיה חוזר לביתו מבית המדרש, היה עוצר ליד חצרות ובתים ומברך את בעלי הבית שיצליחו וירוחו יותר ויותר. וזהו "גדלות האדם" - שאינו בעל 'טבע בנמי', ואינו רוצה רק בטובת עצמו ולא בטובת האילת, אלא יש לו טבע של נפש אלקית החפץ בטובת הבריות.

וכל אחד מעמנו צריך ללכת בדרך זו, ויתחיל קדם לברך את האנשים הרחוקים ממנו, כי כלפיהם אין לו תחרות, ואחר כך יעבור לברך את בני משפחתו וחבריו שהוא מתחנך בהם ביותר. כי אם אדם לא עובד על עין טובה, יתכן שביום מן הימים הוא יפול בעין רעה שתפיל אותו מכל מדרגתו, ח"ו.

שכול בנים מברך בבנים

וברבי יוחנן אנו מוצאים חידוש גדול, שהיתה לו עין טובה על אחרים לברכם בבנים צדיקים, אף על פי שחז"ל מספרים (ברכות ה) שמתו לו

עשרת בנים, ובזכות זה זכה בסוף בן קדש וצדיק, רב מתנה (שם במפרשים). וכיצא כזה מצינו כבר בבעז, שאף על פי שמתו לו ששים בנים, ברח בלילה את רות בכרפת, "ושלם ה' פעלך ותיה משפחתך שלמה מעם ה'", כלומר שתפזי להיות אשה 'שלמה' ותזכי ליורדים שלמים.

כמו שאכן היא זכתה בשלמה נכדה, שנקרא כן על שם שלמותו, כמאמרם (שהש"ר א יב) "לשלמה" - 'למלך שהשלום שלו'. ובזכות עינו הטובה של בעז זכה שהברכות חזרו על עצמו, בכך שגשגה וקב כל שושלת דוד יצאה ממנו.

ולפי זה יוכן שבדאי בעז היה מברך תמיד גם את מנוח שהתקנא בו מפני שלא היו לו בנים, והתפלל עליו שיזכה בבנים, ובזכות זה זכה מנוח בשמשון. וזהו נסיון שיש לכל אדם להתקנאות בחברו על שמצא שדוד או שזכה בבית נאה או על פרנסה ברוח שהודמנה לידו. אבל החכם מתאזר בעין טובה ומברך את אותו חבר שיזכה לטובות מרבות בכפל כפלים, וכשיעשה בן הברכה תחור עליו בעצמו והוא יענה תחלה.

וכתוב בבעז שברך את הקוצרים בשם ה', ומדוע ברח בשם ה'? כי ברח את הבריות בלב שלם ועם רצון שלם שכל אחד יזכה לכל שלמות הטוב שהוא צריך.

מהיקותה של דקה

זה מזה, שיעשו זאת בלי כעסים וקטטות, וכן יבקש שבלם יהיו מרוצים ושמחים בחלקם ויהיו שלווים כשהם יושבים איש תחת גפנו ותחת תאנתו.

וגמצא שבדקה אחת הוא קנה את עולמו, כמו שאמר רבנו הקדוש (ע"י יח), "יש קונה עולמו בשעה אחת".

ושעה אחת פרושו זמן קצר, כפי שמוכח שם שמספר על אותו שהיה ממנה על מיתתו של רבי חנינא בן תרדיון בשרפה, שקנה את עולמו בשעה אחת, שפרושה זמן מועט שבה

בכל יום ראוי לאדם לשוחח עם ה', ואפלו למשך שעה קלה בדקה אחת שבה ירבו הודאות ותפלות רבות וחדשבות, שיוזך על הטוב שה' נתן לו, לבני ביתו ולהוריו ולכל משפחתו, ויבקש על כל חבריו שיזכו גם הם לטובות רבות - שאף אחד לא יהרג ולא ינוק בתאוונת ריבים, ושלא יחלה, רק שיזכו לכל טוב כפי שהם צריכים. וכן יבקש שיזכה לשמור את עיניו מראות ברע, שיזכה לעין טובה על כלם, שינצל מכל רע, הוא ובני ביתו, בניו נכדיו וצאצאיו.

ויבקש שיהיה שלום בכל הקלות ישראל שלא יריבו זה עם זה, וגם כאשר מרחים להפדר

עצות מתוקות מדבש

א. ראוי לכל אדם לערף בכל יום חשבון נפש, ולכתב בפנקסו כמה כמד היום את אשתו ושמת אותה ועזר לה להתעלות מחלשות הדעת שיש לאשה בטבעה, והיאך חנף את ילדיו - האם ספר להם ספורי צדיקים, והאם היה בעצמו דגמא טובה עבורם כצדיק שמאריך אף ומכבד בתי כנסיות שלא לשוה בהם שיהיה בטלה, או שח"ו הראה להם דגמא של כעסן, ושל אדם שמפקיר את עיניו ומזלזל בקדשת בית הכנסת.

ב. חובת שמירת העינים היא מברחת עוד יותר בקרב משפחה, בין גסים וגיסות וכדומה, ולכן כשעורכים סעודה משפחתית עם גסים וגיסות וכדומה, יש לשמור על הפרדה בין נשים לגברים, כי 'ביודעה ומכירה' יש יצר הרע גדול יותר מאשר במקום שאינו יודעה ומכירה. כמו שאמרנו חז"ל (מגלה טו), לגבי רחב שהמכירה בא לידי חטא, ר"ל, אפילו רק על ידי הזכרת שמה.

באתר השבוע - איזו צדקה מציגה מנות?

לא תמיד די בנתינת ממון לצדקה כדי להנצל מנות, כי בוחנים את האדם כמה עשה ואת לשם שמים. ובדוקים האם עזר גם לקרוביו או רק לרחוקים, והאם נתן רק למקומות שיעניו לו כבוד על תרומתו, או שנתן לשם שמים בלי לקחת כבוד על הצדקה. וצדקה לשם שמים היא זאת שמצילה ממות.